

Python: Valg og betingelser

TDT4110 IT Grunnkurs
Professor Guttorm Sindre

Læringsmål og pensum

- Mål
  - Kunne forstå og bruke if-setninger
  - ... sammenlikning av strenger
  - ... nøstede beslutningsstrukturer
  - ... betingelser og uttrykk med logiske operatorer
  - ... boolske variable
- Pensum
  - Starting out with Python: Chapter 4 / Chapter 3
Decision Structures and Boolean Logic

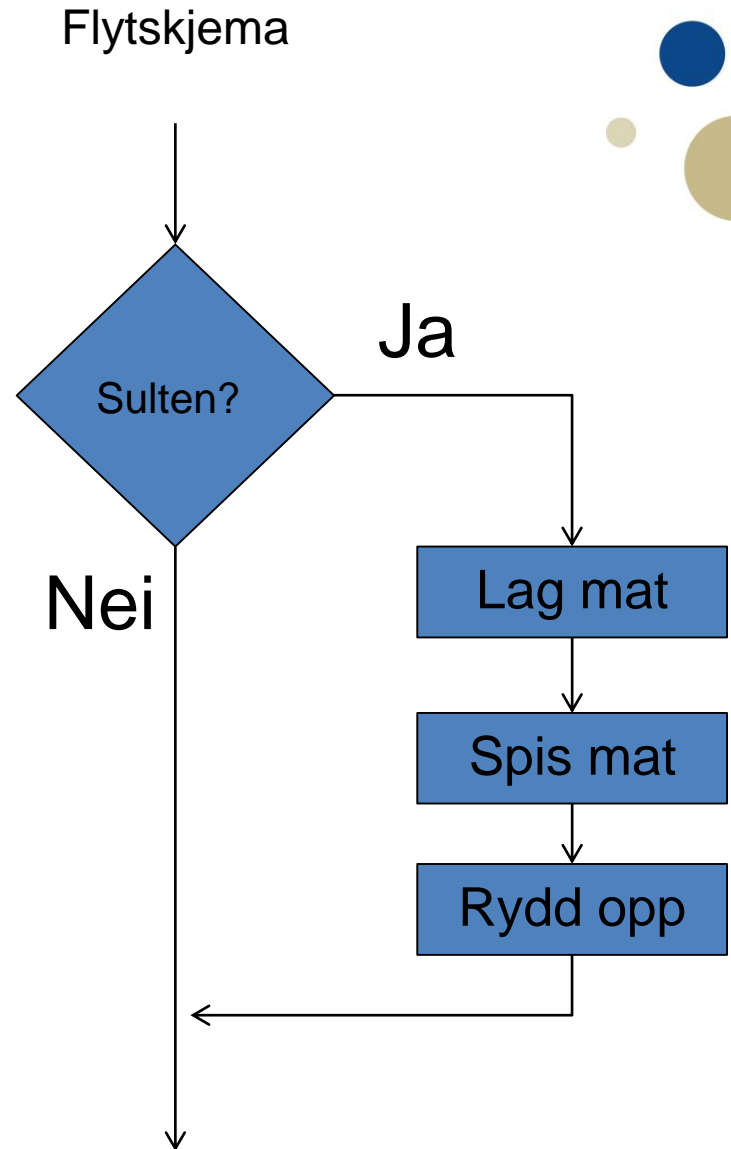

if-setningen

Kapittel 3.1

if-setninger

- HVORFOR trenger vi dette:
  - Ta beslutninger
  - Situasjonsbetingede handlinger
- HVORDAN virker if-setninger
  - Hvis en betingelse er tilfredsstillt, utføres handling (en eller flere kodelinjer)
  - Ellers utføres den ikke
  - Fortsetter deretter med kode som står etter if-setningen
  - **INNRYKK** viser hva som er del av if-setningen og hvor den slutter
- Syntaks:
  - if betingelse:**
    - kodelinje**
    - kodelinje**
    - etc.**

Betingelser i Python

- *relasjonsoperatører* brukes ofte i betingelser
  - A la de *aritmetiske* operatorene +, -, *, /
  - Kan sammenligne
    - to tall (eller aritmetiske uttrykk som resulterer i tall)
    - tegn, tekster, boolske variable, etc.
- NB: "er lik" i Python: ==
  - (mens = betyr tilordning)

Python	Matematikk	Forklaring
<	<	Mindre enn
>	>	Større enn
<=	≤	Mindre eller lik
>=	≥	Større eller lik
==	=	Er lik
!=	≠	Er ulik

Eksempler på betingelser

Betingelse	Verdi
$4 < 3$	usann (False)
$4 == 4$	sann (True)
$3 != 3$	usann (False)
$3 > 3$	usann (False)
$3 >= 3$	sann (True)

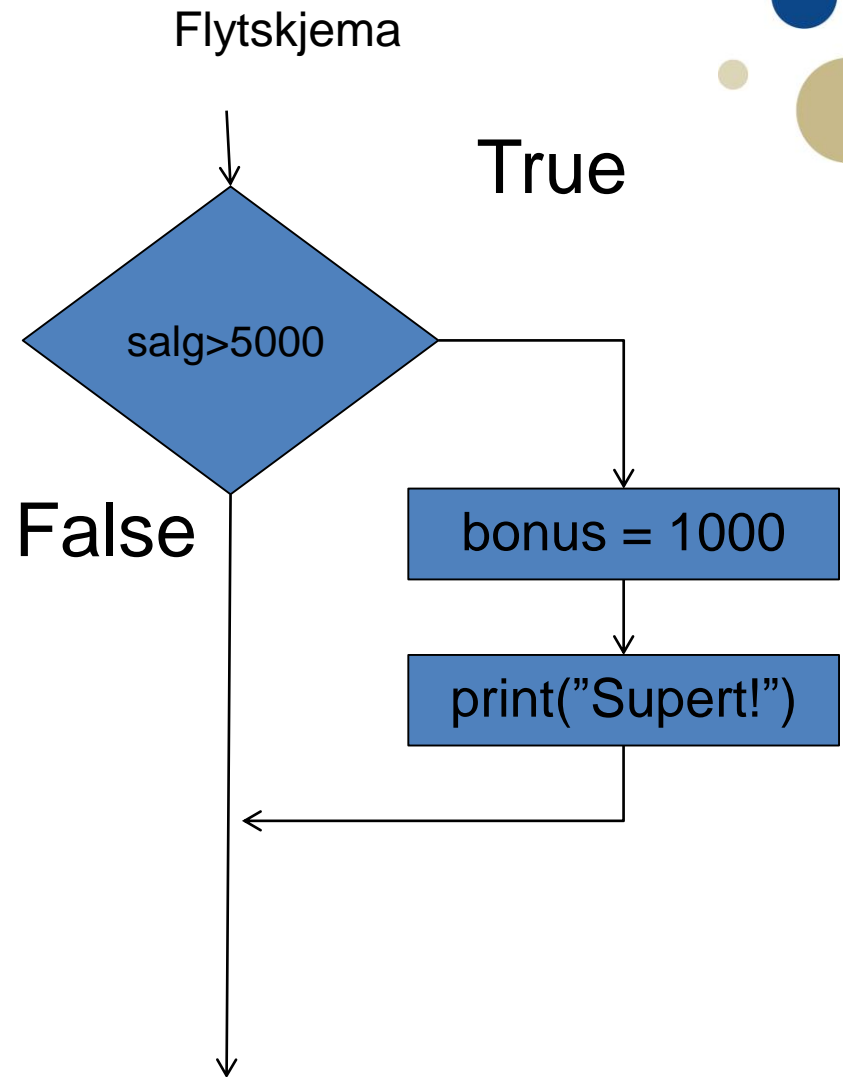
If-setningen

- Eksempel på if-setning:

if salg>5000:

bonus = 1000

print('Supert!')

Nøstede blokker


```
blokken for hovedprog. { # Null innrykk
                        poeng1 = int(input('Poeng spiller 1: '))
                        poeng2 = int(input('Poeng spiller 2: '))
                        if poeng1 > poeng2:
                            blokken for ytre if-setning { # Ett innrykk
                                                            print('Spiller 1 vinner!!!!')
                                                            if poeng1 > poeng2 * 2:
                                                                blokken for indre if-setning { # To innrykk
                                                                                                    print('Det var en knusende seier!')
```


if-else uttrykk

Kapittel 3.2 / 4.2

if-else uttrykk

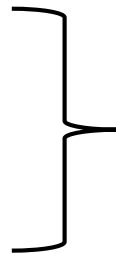
- Et **if-else** uttrykk vil
  - kjøre en blokk av kode hvis betingelsen er sann (True)
  - og en annen blokk av kode hvis betingelsen er usann (False).
- Velge mellom to alternative handlinger / kodeblokker
- Altså:
  - Det vi skal gjøre hvis betingelsen er **sann**:
    - puttes under **if**...
  - Det vi skal gjøre hvis betingelsen er **usann**:
    - puttes under **else**...
  - Det vi skal gjøre uansett om betingelsen er sann eller usann
    - Gjøres enten FØR hele if-else-setningen starter
    - Eller ETTER at hele if-else-setningen er slutt

if-else generell kode

if betingelse:

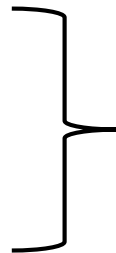
kode
kode
etc.

Denne kodeblokka blir utført
hvis betingelsen er **sann**

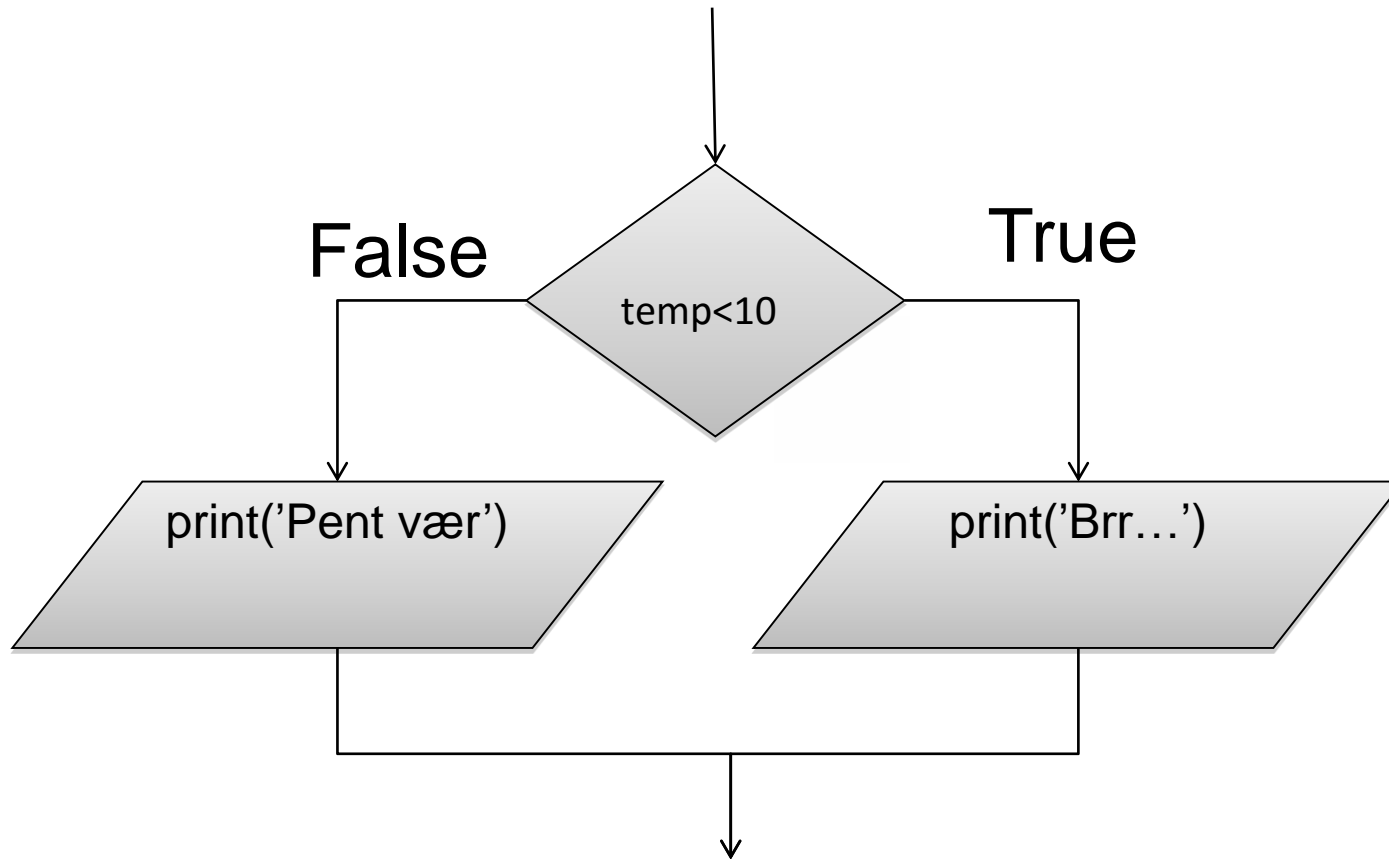
else:

kode
kode
etc.

Denne kodeblokka blir utført
hvis betingelsen er **usann**

if-else flytskjema

if-else kodeeksempel


```
temp = int(input('Temperaturen er :'))  
if temp<10:  
    # Betingelsen er sann  
    # Innrykk for kodeblokka  
    print('Brrr!')  
else:  
    # Betingelsen er usann  
    print('Pent vær')
```


Oppgave: if...else

- Skriv et program som sier om et år var vanlig eller skuddår:
  - INPUT: årstallet
  - OUTPUT: om det er vanlig eller skuddår
  - Bruk if-else-setning for avgjørelsen
- Enkel start: Reglene som gjaldt 8 e.Kr – 1582:
  - *Et år er skuddår hvis årstallet er delelig på 4*
    - Eks.: 800 og 1580 var skuddår, 1002 og 1581 ikke
- HINT: for å sjekke om tall går opp, bruk modulo
  - Eks.: `tall % 4 == 0` gir `True` hvis tallet er delelig på 4

Sammenlikne strenger

Kapittel 3.3 / 4.3

Sammenlikning av to variabler som inneholder strenger

- Variabler som inneholder tekststrenger kan sammenlignes på lik linje med tall.
- Eksempel på å sjekke om to variabler er like:

```
navn1 = 'Peter'
```

```
navn2 = 'Pelle'
```

```
if navn1==navn2:
```

```
    print('Samme navn!')
```

```
else:
```

```
    print('Forskjellige navn')
```


Sammenlikne variabel og streng

- Sjekke om en variabel inneholder en tekst:

```
passord = input('Skriv inn passord: ')
```

```
if passord == 'Nuff':  
    print('Riktig passord')  
else:  
    print('Feil passord')
```

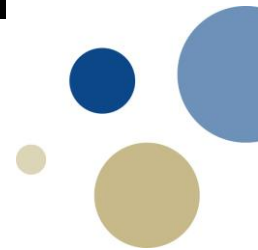
Sjekke om en streng er større enn en annen streng

- I Python kan du også sjekke om en streng er større (eller mindre) enn en annen streng.
    - Dvs. at en tekststreng har tegn som er representert med mindre eller større verdier enn i den andre strengen.
    - Alle tegn i Python representerer en tallverdi
- if 'A' < 'B':
- ```
print('Bokstaven A er mindre enn bokstaven B')
Bokstaven A representeres som 65, B som 66
```
- Dette vil ofte funke for alfabetisk sammenligning
    - men ikke alltid

# ASCII tabellen – tegn representert som tall

|    |    |    |    |    |   |     |   |     |     |     |   |     |   |     |   |
|----|----|----|----|----|---|-----|---|-----|-----|-----|---|-----|---|-----|---|
| 1  | r  | 33 | !  | 65 | A | 97  | a | 129 | l   | 161 | j | 193 | Á | 225 | á |
| 2  | 7  | 34 | "  | 66 | B | 98  | b | 130 | ,   | 162 | ø | 194 | Â | 226 | â |
| 3  | L  | 35 | #  | 67 | C | 99  | c | 131 | f   | 163 | £ | 195 | Ã | 227 | ã |
| 4  | J  | 36 | \$ | 68 | D | 100 | d | 132 | "   | 164 | * | 196 | Ä | 228 | ä |
| 5  |    | 37 | %  | 69 | E | 101 | e | 133 | ... | 165 | ¥ | 197 | Å | 229 | å |
| 6  | -  | 38 | &  | 70 | F | 102 | f | 134 | †   | 166 | ! | 198 | Æ | 230 | æ |
| 7  | •  | 39 | '  | 71 | G | 103 | g | 135 | ‡   | 167 | § | 199 | Ç | 231 | ç |
| 8  | ■  | 40 | (  | 72 | H | 104 | h | 136 | ^   | 168 | " | 200 | È | 232 | è |
| 9  |    | 41 | )  | 73 | I | 105 | i | 137 | %o  | 169 | © | 201 | É | 233 | é |
| 10 |    | 42 | *  | 74 | J | 106 | j | 138 | Š   | 170 | ª | 202 | Ê | 234 | ê |
| 11 | ¿  | 43 | +  | 75 | K | 107 | k | 139 | <   | 171 | « | 203 | Ë | 235 | ë |
| 12 | □  | 44 | ,  | 76 | L | 108 | l | 140 | Œ   | 172 | ¬ | 204 | Ì | 236 | ì |
| 13 |    | 45 | -  | 77 | M | 109 | m | 141 | l   | 173 | - | 205 | Í | 237 | í |
| 14 | þ  | 46 | .  | 78 | N | 110 | n | 142 | Ž   | 174 | @ | 206 | Î | 238 | î |
| 15 | ¸  | 47 | /  | 79 | O | 111 | o | 143 | l   | 175 | ¯ | 207 | Ï | 239 | ï |
| 16 | †  | 48 | 0  | 80 | P | 112 | p | 144 | l   | 176 | ° | 208 | Ð | 240 | ð |
| 17 | ◀  | 49 | 1  | 81 | Q | 113 | q | 145 | '   | 177 | ± | 209 | Ñ | 241 | ñ |
| 18 | ↓  | 50 | 2  | 82 | R | 114 | r | 146 | '   | 178 | ² | 210 | Ò | 242 | ò |
| 19 | !! | 51 | 3  | 83 | S | 115 | s | 147 | "   | 179 | ³ | 211 | Ó | 243 | ó |
| 20 | ¶  | 52 | 4  | 84 | T | 116 | t | 148 | "   | 180 | ´ | 212 | Ô | 244 | ô |
| 21 | ±  | 53 | 5  | 85 | U | 117 | u | 149 | •   | 181 | µ | 213 | Õ | 245 | õ |
| 22 | 7  | 54 | 6  | 86 | V | 118 | v | 150 | -   | 182 | ¶ | 214 | Ö | 246 | ö |
| 23 | †  | 55 | 7  | 87 | W | 119 | w | 151 | —   | 183 | · | 215 | × | 247 | ÷ |
| 24 | ↑  | 56 | 8  | 88 | X | 120 | x | 152 | ˘   | 184 | ¸ | 216 | Ø | 248 | ø |
| 25 | ‡  | 57 | 9  | 89 | Y | 121 | y | 153 | ™   | 185 | ¹ | 217 | Ù | 249 | ù |
| 26 | →  | 58 | :  | 90 | Z | 122 | z | 154 | š   | 186 | º | 218 | Ú | 250 | ú |
| 27 | ←  | 59 | ;  | 91 | [ | 123 | { | 155 | >   | 187 | » | 219 | Û | 251 | û |
| 28 |    | 60 | <  | 92 | \ | 124 |   | 156 | œ   | 188 | ¼ | 220 | Ü | 252 | ü |
| 29 |    | 61 | =  | 93 | ] | 125 | } | 157 | l   | 189 | ½ | 221 | Ý | 253 | ý |
| 30 |    | 62 | >  | 94 | ^ | 126 | ~ | 158 | ž   | 190 | ¾ | 222 | Þ | 254 | þ |
| 31 |    | 63 | ?  | 95 | _ | 127 | □ | 159 | ÿ   | 191 | ¿ | 223 | ß | 255 | ÿ |
| 32 |    | 64 | @  | 96 | ` | 128 | € | 160 |     | 192 | À | 224 | à |     |   |



# Sammenlikning av to strenger

- Hva skjer her?      Hva sammenliknes?
  - Sjekker bokstav for bokstav!

```
navn1 = 'Mary'
```

```
navn2 = 'Mark'
```

```
if navn1 > navn2:
```

```
    print('Mary er alfabetisk etter Mark')
```

```
else:
```

```
    print('Mary er alfabetisk før Mark')
```

M	a	r	y
77	97	114	121
↕	↕	↕	↕
M	a	r	k
77	97	114	107

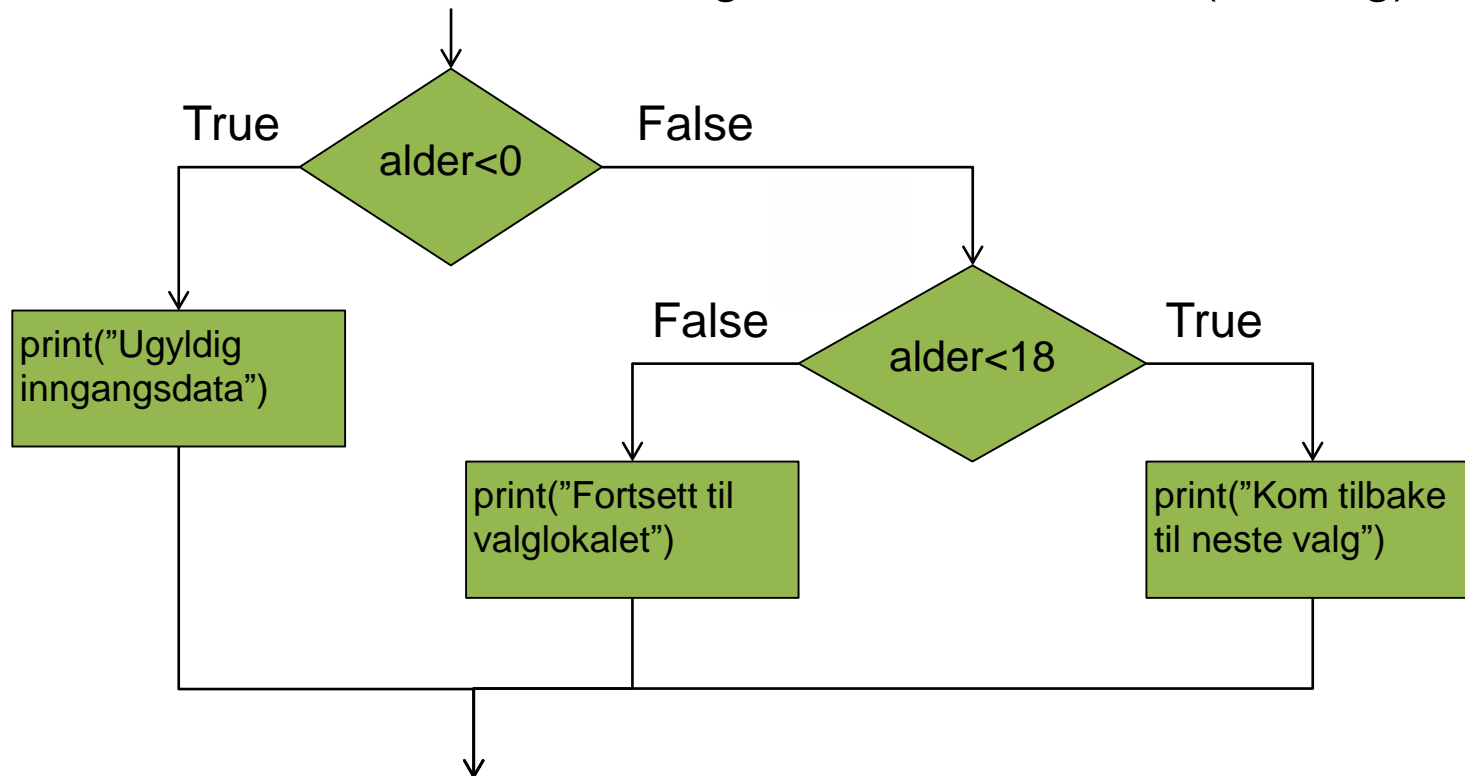

Nøstede betingelser og if-elif-else

Kapittel 3.4 / 4.4

Flytskjema for nøstede if-setninger

- Vi kan skrive flere if-setninger inne i hverandre (nøsting)

Nøsting av if-setninger

- Kodeeksempel på *nøstede* if-setninger:

```
if (alder <0):
```

```
    print("Ugyldige inngangsdata")
```

```
else:
```

```
    if (alder <18):
```

```
        print("Kom tilbake til neste valg")
```

```
    else:
```

```
        print("Forsett til valglokalet")
```

- *innrykk* viser at de indre setningene hører til if-setningen.
- En if-setning avsluttes ved å fjerne innrykk.
- Kan ha flere nivåer med if-setninger inni hverandre.

Bruk av if-elif-else

- Nøsting av setninger kan fort bli uoversiktlig
- Python har derfor `elif` for bedre lesbarhet.
  - `elif` er en forkortelse for **else if** (hvis ikke det ovenfor slår til, så....)

`if (poeng>=89):`

`karakter = 'A'`

`elif (poeng>=77):`

`karakter = 'B'`

`elif (poeng>=65):`

`karakter = 'C'`

`elif (poeng>=53):`

`karakter = 'D'`

`elif (poeng>=41):`

`karakter = 'E'`

`else:`

`karakter = 'F'`

- NB! Kun en av betingelsene vil slå til!

Oppgave: if-elif-...-else

- Endre programmet for skuddår
  - I stedet bruke nåværende regler for skuddår (1582-):
    - *Et år er skuddår hvis årstallet er delelig på 4*
      - Eks.: 2012 var skuddår, 2014 er ikke
    - *...men likevel IKKE skuddår hvis delelig på 100*
      - Eks.: 1900 var ikke skuddår
    - *...men likevel skuddår hvis det også er delelig på 400*
      - Eks.: 2000 var skuddår
  - Lag kode som tester dette riktig ved hjelp av if-elif-...-else

Logiske operatorer

Kapittel 3.5

Logiske uttrykk

- På samme vis som vi har sammensatte *aritmetiske* uttrykk kan vi sette sammen betingelser til vilkårlig store uttrykk
- Dette kaller vi *logiske uttrykk*
- Vi kaller "limet" som binder disse sammen for *logiske operatører*
- Python definerer de følgende logiske operatorene slik:

Operator i Python	Forklaring
and	Logisk og
or	Logisk eller
not	Logisk ikke, eller negasjon

Logiske uttrykk (fortsettelse)

- Hva betyr **and**, **or** og **not** i praksis:
  - **and** gir True kun hvis begge sider er True:
    - False and True   gir False
    - False and False   gir False
    - True and True   gir True
  - **or** gir True hvis minst en av sidene er True:
    - False or True   gir True
    - True or True   gir True
    - False or False   gir False
  - **not** gir motsatt sannhetsverdi av den vi hadde:
    - not True   gir False
    - not False   gir True

Eksempel på logiske uttrykk

- Vanlig bruk er å sjekke at en verdi ligger i et intervall:

`x >= 5 and x <= 10`

- kan også sjekke intervaller på følgende måte:

`5 <= x <= 10`

- Parenteser for større uttrykk med flere betingelser:

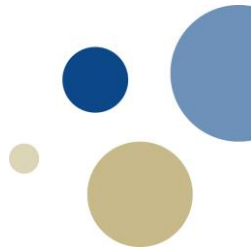
`(i >= 1 and i <= N) or (j >= 1 and j <= N)`

Resultatet av logiske utregninger

- En enkel eller sammensatt betingelse kalles et *logisk uttrykk*
- Evaluering av et logisk uttrykk gir enten **True** eller **False**
  - ... men IKKE sann eller usann!

For å få riktige betingelser husk presedens-rekkefølgen:

1. ( )
  2. ** # Eksponent (opphøyd)
  3. *, /, //, % # heltallsdivisjon, rest
  4. +, -
  5. <, <=, >, >=, <>, !=, ==
  6. not
  7. and
  8. or
  9. if - else
  10. Lik prioritet: fra venstre mot høyre
- **Bruk parenteser hvis nødvendig**
    - De evalueres innenfra og ut

Betingelser

- Oppgave: Er denne betingelsen **True** eller **False**?
  - `4 < 7 and not (3 > 1 or 8 >= 9)`

- Begynn innenfra og jobb utover (inne i parenteser)

En liten test...

Bestem true eller false

Anta at variablene har fått verdier som følger:

$$A = 5, B = 9, C = 12, D = 39$$

Hva blir den boolske verdien av uttrykkene?

- $(B \leq C)$
- $(A > 5 \text{ or } B == 2)$
- $(A + B < C + D) \text{ and } (D \geq 39)$
- $(A > B \text{ or } B > C \text{ or } C > D \text{ or } D > A)$

Boolske variable

Kapittel 4.6

Boolske variable

- En boolsk variabel kan referere til en av to verdier:
  - True eller False.
- Kan lagre at en spesiell betingelse er sann eller ikke.

```
aar=int(input('Skriv inn årstall: '))
skuddaar = aar % 4 == 0      #blir True/False
# N linjer lenger nede i programmet...
if skuddaar:
    antall_dager=366
# ytterligere M linjer lenger nede i programmet...
if skuddaar:
    antall_d_feb=29
else:
    antall_d_feb=28
```

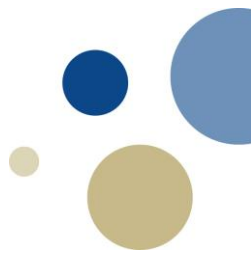
Avslutning if-setninger

- Unngå overflødig bruk av **not** – tungt å lese
- Ved **if else**,
  - skriv helst positiv utfall i **if** og negativt i **else**
- Vi kan ha flere setninger mellom **if ... else**
  - Innrykk avgjør hvor koden hører til
- Typiske feil man kan gjøre
  - Noen setninger kan umulig slå til
    - feil betingelse, eller feil rekkefølge på betingelser
  - Mer enn en setning slår til
    - brukt flere if hvor det skulle vært elif?

Oppgave: Skuddår igjen

- Gjør programmet for skuddår kortere
  - Bruk **and**, **or**, **not**
    - Kan dermed klare oss med en enkel if-else-setning
    - Unngå nøsting eller bruk av **elif**

Oppsummering

- Betingelser i Python: `<` , `>` , `<=` , `>=` , `==` , `!=` , `<>`
- Operatorer for logiske uttrykk: `and` , `or` , `not`
- Logiske uttrykk kan enten bli `False` eller `True`
- if-setninger:

`if (<betingelse>):`

`<utfør noe>                # HUSK INNRYKK!`

`elif (<betingelse>):`

`<utfør noe>                # HUSK INNRYKK!`

`else:`

`<utfør noe annet>`

- Vi kan også bruke nøstede if-setninger
- Innrykk er avgjørende for logikken i programmet

Oppgave: Mer skuddår

- Ekstraoppgave for spesielt interesserte
  - Trene på å lage en stor, sammensatt if-struktur
- Lag et skuddårsprogram med komplette regler
  - INPUT: Årstallet (negativt tall hvis f.Kr.)
  - OUTPUT: Om året var/er skuddår eller ikke
    - Skriv 'f.Kr.' og 'e.Kr.' i stedet for negative og positive tall
- Regler for skuddår:
  - T.o.m. 46 f.Kr.: Ingen skuddår
  - 45 f.Kr. – 9 f.Kr.: Skuddår hvis delelig på 3
  - 8 f.Kr. – 7 e.Kr.: Ingen skuddår (pause)
  - 8.e.Kr. – 1581: Skuddår hvis delelig på 4
  - 1582 – ....: delelig på 4 men ikke på 100 (unntatt delelig 400)

Neste uke: Løkker (kap.4)

- Aktuelle spørsmål for quiz:
  - «How many times ...» (Checkpoint 4.6)
  - «Rewrite the following code...» (Checkpoint 4.8)
  - «What will the following code display?» (Checkpoint 4.12)
  - «What will the following code display?» (Checkpoint 4.15)
  - «Why should you take care ... sentinel?» (Checkpoint 4.19)
  - «Describe the steps that are generally...» (Checkpoint 4.22)
  - «Which of the following...» (Review Questions Multiple Choice 2)
  - «Each repetition of a loop is known as a(n) _____» (Review, MC 3)
  - «_____ is a keyword that is used...» (Review Questions, MC 12)
  - «In a while loop the keyword continue...» (Review, True or False 3)
  - «Why is it critical that accumulator variables...» (Review, Short Answer 4)
  - «Write a for loop that displays the following set of numbers...» (Algorithm Workbench 3)
  - «Write code that prompts the user to enter...» (Algorithm Workbench 8)
- Noen av disse gis i «kahootisert form»
- Pluss 1-2 helt uannonserte spørsmål, men også om løkker